داکتر سید خلیل الله هاشمیان
۲۰۱۶/ ۰۲/ ۰۶

پیرامون زبان ملی پشتو

به ارتباط یادداشت مختصردانشمند محترم پوهاندعبدالخالق رشید که در کلکین نظریابی نشر شده، احتراما به عرض میرسانم:
مساعی جمیلهٔ جناب پوهاند صاحب رشید قابل تقدیر است که در اثر تپ و تلاش طویل المدت شان تدریس زبان ملی پشتو در پوهنتون دهلی به شکل سکولاستیک و اکادمیک پیش رفته است – اینکه مژده میدهند که اکنون برای حمایت از زبان ملی پشتو در هندوستان یک راه باز شده است، موجب امیدواری افغانها گردیده، باید این امکانات را نه تنها تائید و تشویق، بلکه برای تحقق آن همکاری کرد.
پوهاند صاحب رشید بهتر میدانند که پالیسی انکشاف زبان باید باپیروی معیارهای علمی تعقیب گردد. آن شعبهٔ علم زبانشناسی که مسؤول این کار است، "زبانشناسی اجتماعی" می باشد و دربارهٔ اینکه کشورهای چند زبانه چطور مشکل تربیتی شانرا حل کنند، زاید از صد کتاب نوشته شده است. اما حکومت های افغانستان از میتودهای علمی پیروی نکرده، پالیسی های تربیتی و برخورد اجتماعی شان عوض آنکه تعصب را زایل ساخته باشند، بیشتر تعصب خلق کرده اند. در هندوستان که ده ها زبان دارند، در انکشاف و تعلیم و تربیهٔ زبانهای خود تعصب را موقع نداده اند. ولی حالا که در افغانستان این وضع رویکار آمده و غلیظ شده است، اولتر از همه باید چاره ای برای تعصب زدایی سنجیده شود.
به نظر من یک کمیته متشکل از پوهاند صاحب رشید و دو زبانشناس هندی و سه نفر استادان سابقه دار دیپارتمنت پشتو در کابل تشکیل گردد (و در صورت لزوم یک استاد مهمان از پوهنتون پاچاخان در پشاور نیز در کمیته شامل ساخته شود)- این کمیته راه ها و طریقه های را که کشور های دیگر برای تقلیل تعصب و ایجاد پرستیژ اجتماعی به یک زبان به کار بسته اند و در کتاب ها موجود است، جست و جو نموده و با درنظرداشت شرایط اجتماعی افغانستان فورمولی بسازد که امکانات تطبیق موفقانهٔ آن در افغانستان میسر باشد. حسن نیت و همکاری همه جانبهٔ حکومت افغانستان با پیشنهادات این کمیته ضروری می باشد. برای تطبیق این فورمول، اعضای کمیته باید به جوامع غیر پشتون (تاجکها، هزاره ها، ازبک ها) تماس های متعدد قایم ساخته، در ضمن تشریح فورمول، حسن نیت و همکاری آنها را تقاضا نماید. حکومت کابل برای نشر و پخش این فورمول در میدیا، نه یکبار و دو بار، بلکه حداقل برای مدت شش ماه مساعدت نماید.
به منظور ایجاد تفاهم میان اقوام مختلف در افغانستان، پوهنتون دهلی باید حاضر شود هر سال یا درهر دو سال یک یا دو نفر از محصلان اقوام غیر پشتون (تاجک – هزاره – ازبک) را برای تحصیل دورهٔ لیسانس در زبان پشتو بپذیرد و به تدریج امکانات تکمیل دوره های ماستری و داکتری را نیز برایشان میسر سازد. اگر از طریق همکاری پوهنتون دهلی در ظرف ده سال ده ماستر و داکتر در زبان پشتو از اقوام غیر پشتون در افغانستان داشته باشیم و آنها در پوهنتونهای مختلف به داخل افغانستان زبان پشتو را تدریس کنند، پرستیژ اجتماعی زبان پشتو به سویهٔ مطلوب بلند میرود. هکذا پشتونها باید تربیه شوند تا در پوهنتون های ولایات دری زبان و ترکی زبان تدریس کنند.
من با تشویش جناب پوهاند صاحب رشید همنوا می باشم که وضع زبان پشتو در حال حاضر در افغانستان به رسیدگی عاجل ضرورت دارد و به دعوت شان که "آیا کسی حاضر است به نام خدمت به زبان پشتو صدای خود را با من همنوا سازد!" لبیک میگویم و در حدود توان به هر نوع همکاری حاضر می باشم. دولت پاکستان در دورهٔ جهاد یک قوم بزرگ پشه ای را با جنرال نامدار آن به پاکستان پناهندگی داد که به خاطر این اقدام سیاسی پاکستان، زبان و فرهنگ پشه یی (یک شاخهٔ مهم زبانهای آریایی موجود در افغانستان و خواهر سکهٔ زبانهای پشتو و دری) تقریباً به سقوط مواجه شده بود. یکی از اهداف سیاسی پاکستان در افغانستان هنوز هم اینست که برای بی موازنگی بیشتر زبان ملی پشتو در افغانستان کار می کند و پلان های دشمنانه دارد. اقوام غیر پشتون در افغانستان که یقینا خواستار تمامیت ارضی افغانستان می باشند، به منظور خنثی ساختن پلان های دشمنانهٔ پاکستان باید با پشتونها و زبان شان بیشتر و

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارئ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکنې د ليکنيزې بڼې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکې په ځير و لولئ

صمیمانه تر بیامیزند. حکومت افغانستان که فعلا تنها متوجهٔ یک جهت دشمنی پاکستان (تحریک طالبان) و مصروف جنگ با آن می باشد، باید به جهاتِ دشمنانهٔ دیگر پاکستان نیز متوجه گردد. پاکستان به ادغام جبری پشتونستان قانع نبوده، برای تجزیه و ادغام قسمت های دیگر افغانستان نیز با جدیت کار می کند !!!

در باب جناب مومند صاحب(شاغلی محترم محمد داود مومند) شناخت من ازینقرار است که ایشان به حیث یک شخصیت ملیگرا، مسایل مربوط به سرنوشت ملت افغان راهمیشه دلسوزانه مطرح قرارداده اند و تأئید به موقع شان از اعلامیهٔ (د پشتو تولنیزولسلیز گوند) یک وجیبهٔ ملی بوده که هر افغان و خصوصا پشتو زبانان باید این موضوع را به طور جدی تعقیب کنند. پورتال وزین افغان– جرمن آنلاین اگرچه تعداد زیاد علما و دانشمندان افغان با آن همکاری دارند، یک موسسهٔ تحقیقاتی نیست که هرکس باید مدعیات خود را با سند و مآخذ ارائه کند- این نوع تقاضا نویسندگان را جبون میسازد- مورخین و محققین خیر ببینند اینکار را می کنند، اما کسانیکه ماخذ به دسترس ندارند باید به نوشتن تشویق شوند، زیرا ثبوت یاعدم ثبوت مدعیات آنها را اهل خبره متوجه شده در زمینه تبصره خواهند کرد.
پروفیسرچامسکی که در دههٔ ٥٠م با کشف و ایجاد تئوری های زبان درعلم زبانشناسی، انقلابی رونما ساخت که باخودش تا هنوز دوام دارد، در یک مقالهٔ خود نوشته بود که "هرگاه یک زبان بمیرد، مثل آنست که موزیم (لوور- پاریس) نابود شده باشد..." در آرشیف پوهنځی ادبیات تا سال ۱۹۷۰ کسِت های ثبت صوت ۳۲ زبان افغانستان موجود بود و من یکتعداد آنها را شنیده بودم- در حال حاضر بیشتر از ده زبان در افغانستان سراغ نداریم، و چند تای آن در حال مردن می باشند. بلی باید ملتفت باشیم که زبانها می میرند!
با عرض احترام – سیدخلیل الله هاشمیان – ٤ فروری ۲۰۱٦

یادداشت : من در نگارش خود همزه و تنوین عربی را رعایت نمیکنم ودرپوهنتون نیز این روش را بشاگردان خود سفارش میکردم.

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکنې د ليکنيزې بڼې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکې په ځير و لولـئ